

De duurzameprestatiesom, DPS, gaat mogelijk nog dit jaar verdwijnen. Ervoor in de plaats komt een nieuwe totaalindex, die ook functioneel exterieur in zal wegen. Fokkerijprofessor Johan van Arendonk licht de achtergronden bij de nieuwe totaalindex toe.

Veehouders en KI-organisaties zijn niet tevreden over de DPS (duurzameprestatiesom). De oorzaak: de DPS houdt onvoldoende rekening met het exterieurniveau van de stieren, waardoor veehouders de DPS-toppers links laten liggen om soms honderden plaatsen lager de stier van hun gading te vinden. In reactie hierop ontwikkelde Alta in de afgelopen jaren zijn DPST (DPS inclusief totaal exterieur) en weegt KI Samen naast Inet en DU specifiek de fokwaarden voor celgetal, vruchtbaarheid en beengebui in zijn PBI.

Voor NVO, die verantwoordelijk is voor de fokwaardeschatting in Nederland en Vlaanderen, was deze situatie aanleiding om de leerstoelgroep Fokkerij en Genetica van Wageningen Universiteit te vragen de eerdergenoemde indexen te onderzoeken. Die studie is afgerond. Resultaat is een nieuwe totaalindex, die eind juni ter beoordeling aan NVO en KI-organisaties wordt voorgelegd. In afwachting van die discussie kan fokkerijprofessor Johan van Arendonk de precieze invulling nog niet geven, maar gaat wel alvast in op de achtergronden van de nieuwe totaalindex, die naast productieve gezondheidskenmerken ook functioneel exterieur bevat.

Wat bleek de beste van de drie totaalindexen: DPS, DPST of PBI?

'Aan die vraag hebben we weinig aandacht besteed. Waarom niet? Juist omdat we discussie daarover willen doorbreken. De totaalindex is een middel en de vraag welke index het beste is, is niet te beantwoorden. De discussie wordt mijns inziens te veel gevoerd aan de hand van de gehanteerde kenmerken en wegingsfactoren in de index. Het moet gaan over het type koe dat we willen. Daarover moeten we met elkaar spreken. Vervolgens kijk je hoe je de totaalindex inricht.'

Maar jullie hebben die indexen toch wel beoordeeld?

'Zeker wel. We hebben gekeken naar de gevolgen van de verschillende indexen.

We hebben beoordeeld bij welk type koe we uitkomen. Via PBI krijg je een koe die duidelijk beter scoort voor uiergezondheid en beengebui, maar die op productiviteit toegeeft. Via DPS boek je de meeste vooruitgang in productie. DPST heeft een plus voor exterieur en zit qua vooruitgang op gezondheidskenmerken tussen DPS en PBI in.'

'Niet praten over wegingsfactoren, maar over type koe'

Welk type koe stond jullie voor ogen bij het maken van de nieuwe totaalindex?

'In grote lijnen streven veehouders naar een goede, maar niet maximale productie. Ze willen koeien met gezondere uiers en koeien die beter drachtig worden. Daarnaast fokt men op levensduur, betere benen en op functioneel exterieur. Een sterke, aantrekkelijk uitziende koe geeft naast een goed economisch rendement ook veel werkplezier. Met de nieuwe totaalindex mag je zo'n type koe verwachten. In het onderzoek bleek verbetering van vruchtbaarheid de lastigste opdracht.'

Hoezo? Dat is toch een kwestie van zwaarder inwegen?

'Dat zou kunnen, maar dan geef je op

alle andere kenmerken veel toe. Binnen de huidige indexen wordt vruchtbaarheid al ingewogen, maar hebben we toch geen verbetering gezien omdat er onvoldoende gewicht aan was toegekend. Dit onderstreept dat een positieve inweging in een totaalindex niet betekent dat selectie op de totaalindex ook in verbetering resulteert. Bij de voorgestelde nieuwe index is de weging dusdanig dat de vruchtbaarheid zich neutraal ontwikkelt ten opzichte van de huidige situatie in Nederland. Op alle andere kenmerken boeken we wel vooruitgang.'

Ten opzichte van de DPS krijgt functioneel exterieur een plaats in de nieuwe totaalindex en verdwijnt een aantal gezondheidskenmerken als afkalfgemak. Zijn die niet belangrijker?

'Ons uitgangspunt bij het maken van de nieuwe totaalindex was: "keep it simple". DPS was te ingewikkeld geworden. Er was een aanpak ontstaan waarbij we ieder kenmerk dat we belangrijk vonden een plaats gaven in de totaalindex. Dat heeft geen zin. Alleen het uiteindelijke resultaat – welke koe krijg je? – telt. Bovendien, veelkenmerken hebben een sterk verband met elkaar, waardoor je door te fokken op het één ook het andere verbetert. Je moet bij de beoordeling van de totaalindex daarom ook kijken naar het te verwachten resultaat, het type koe. Welke kenmerken er worden ingewogen en de gehanteerde wegingsfactoren zijn slechts een hulpmiddel.'

'De gevolgen van de nieuwe index voor een kenmerk als afkalfgemak zijn in kaart gebracht. Dit heeft echter niet geleid tot aanpassing. Sommige boeren willen een stier om zijn fokwaarde afkalfgemak gewoon niet gebruiken. Vertaal dat maar eens in een totaalindex. NVO blijft wel die fokwaarde berekenen en publiceren. Dan is het zichtbaar en dus te monitoren. Individuele veehouders kunnen op basis van die informatie beslissingen nemen.'

NVO combineert beste van DPS, DPST en PBI tot nieuwe totaalindex

DPS verdwijnt

Wordt de fokwaarde DU ook aangepast? Er is twijfel of de DU voldoende recht doet aan werkelijk duurzame stieren, zo bleek uit een discussie opgestart door Kees van Velzen.

'In het afgesloten onderzoek hebben we daar geen aandacht aan besteed. Ik ben wel blij met die discussie. Wat ik erin waardeer, is dat geprobeerd is de fokwaarde te vertalen naar de praktijk. DU uitdrukken in dagen levensduur is een mogelijkheid. Dat spreekt meer aan. Die vertaalslag maken, dat gebeurt te weinig. Hieraan zal komende periode aandacht worden besteed.'

Met het oog op die vertaalslag: waarom is het de bedoeling om in de nieuwe totaalindex te kiezen voor uiergezondheid en niet voor celgetal?

'Uw vraag richt zich op de methodiek. Niet op wat je ermee bereikt door uiergezondheid in te wegen. Wat we willen, is gezondere uiers en koeien met een lager celgetal. En of je dan de fokwaarde uiergezondheid of celgetal inweegt, maakt weinig uit. In beide gevallen verwacht je dezelfde respons; dus betere uiers en een daling van het celgetal.'

Is één totaalindex nog wel van deze tijd? Veehouders hebben verschillende fokdoelen, KI's hebben er behoefte aan zich te onderscheiden.

'Mijn hoop is dat we niet opnieuw meerdere totaalindexen krijgen. De NVO heeft dit ook opgepakt met de ambitie om tot één index te komen voor de lage landen. Dat KI's zich willen onderscheiden in de markt is logisch en goed. Maar liever niet via een totaalindex. Het is van collectief belang om de dochters van stieren die gebruikt worden in Nederland en Vlaanderen met elkaar in de praktijk te kunnen vergelijken. Natuurlijk, de één zou er graag nog meer exterieur in zien, de ander meer vruchtbaarheid. Maar als de balans in de nieuwe totaalindex goed is, dan zal die ook breed geaccepteerd worden en richting geven.'

Wanneer wordt de nieuwe totaalindex geïntroduceerd en wat wordt de precieze naam?

'Als iedereen akkoord gaat, verwacht ik dat er 2007 mee gestart zal worden. We denken nog na over een naam.'

Bert de Lange